

Redactioneel

Half mei verscheen de *Nota Cultuurbeleid 1993-1996: investeren in cultuur* waarmee de minister van WVC de periode 1993-1996 van het tweede *Kunstenplan* inluidde. De Wet op het specifiek cultuurbeleid bepaalt dat de minister van WVC eens in de vier jaren een cultuurnota moet overleggen aan de Staten-Generaal. Daarin doet de minister verslag van de uitvoering van het beleid van de afgelopen vier jaar. Daarnaast moet de cultuurnota een beschrijving bieden van de hoofdlijnen van het cultuurbeleid voor de komende vier jaar. Alvorens te besluiten over de definitieve inhoud van het vierjarenplan voor de cultuur is de minister – bij wet- verplicht om advies in te winnen bij de Raad voor de Kunst en de Raad voor het Cultuurbeheer. De praktijk heeft geleerd dat dergelijke adviezen over het algemeen een bindend karakter hebben.

In het voorspel voorafgaand het *Kunstenplan 1993-1996* werd zichtbaar dat de opvattingen van de minister van WVC en de Raad voor de Kunst op een aantal punten uiteenlopen. In een preadvies van juli 1991 – onder de veelzeggende titel *Om het bestaan van de kwaliteit* – verwoordde de Raad de algemene uitgangspunten voor het *Kunstenplan 1993-1996*. Bij de beoordeling van de beleidsplannen van de kunstinstellingen ligt het accent nadrukkelijk op de kwaliteit van het kunstaanbod. De Raad spreekt van ‘de belangrijkste criteria (kwaliteit en ontwikkeling en actieradius) en aandachtspunten (educatie, kunstvak- onderwijs, media, internationalisering en doelmatigheid)’. Spreidings- en participatie-doelstellingen worden geplaatst in het kader van de ondersteuning van het beleid en lijken een minder prominente rol te spelen.

In de adviesaanvraag van 25 oktober 1991 verzocht de minister de Raad voor de Kunst voor de eerste maal ‘te adviseren over de volle breedte van het beleidsterrein’. Uit de inleiding op deze adviesaanvraag werd duidelijk dat haar

opvattingen niet samenvielen met de uitgangspunten van de Raad. Cultuurparticipatie en internationalisering zijn de centrale thema’s. Hoewel de minister het primaat van de kwaliteit van de kunst in beginsel onderschrijft, plaatst zij vraagtekens bij – wat zij noemt – de risico’s die verbonden zijn aan de eenzijdige selectie (lees: advisering) van het kunstaanbod door uitsluitend professionals. Het oordeel van smaakspecialisten hoeft immers niet altijd te sporen met de opvattingen van het publiek; zelfs niet met de preferenties van dat segment van het publiek dat al in kunst geïnteresseerd is. De minister legt in haar adviesaanvraag het accent op wat genoemd wordt ‘de versterking van de vraagzijde’ en daarmee wordt niets anders bedoeld dan het bevorderen van de cultuurdeelname. De Raad wordt expliciet gevraagd om in de adviezen aandacht te schenken in hoeverre de afzonderlijke instellingen activiteiten ontplooiën die de cultuurdeelname bevorderen dan wel ambities op dat vlak aan de dag leggen.

In het advies dat de raad op 29 februari aan de minister toezond en dat totaal meer dan 1100 pagina’s omvat, heeft het er alles van dat de raad zich veel, maar zeker niet alles aan de woorden van de minister gelegen heeft laten liggen. Aan het primaat van de kwaliteit worden geen concessies gedaan: ‘kunstsubsidies worden in de eerste plaats verstrekt om mogelijkheden te scheppen voor kunstaanbod van hoge kwaliteit’.

De beleidsvoornemens van d’Ancona staan opgetekend in de *Nota Cultuurbeleid 1993-1996: investeren in cultuur* die in april aan de Staten-Generaal werd aangeboden. Daarin zijn de adviezen van de Raad verwerkt. Het stuk staat voor eind mei op de agenda van de Tweede Kamer. In de beschikking wordt een aantal cruciale raadsadviezen terzijde geschoven. In de *Sectornota Kunsten*, onderdeel van de *Nota*

Cultuurbeleid 1993-1996, stelt de minister dat ‘het advies op het onderdeel van de cultuurparticipatie (...) heeft teleurgesteld’. Overigens treft dit verwijt niet alleen de Raad, ook de instellingen ‘blinken op dit onderdeel niet uit in ideeën en initiatieven’. Een voorbeeld is het advies om de rentesubsidieregeling kunst-aankopen – dat wil zeggen: het kopen-op-aftbetaling van beeldende kunst in een geselecteerde galerie waarbij de overheid de rente betaalt – te privatiseren omdat deze regeling volgens de raad niet voldoet aan de gestelde kwaliteitsmaatstaven. De minister acht de regeling echter een uitermate bevredigend instrument op het terrein van de cultuurparticipatie. De rentesubsidieregeling staat voor haar niet ter discussie omdat dit beleidsinstrument ‘binnen vooraf gestelde kwaliteitsgrenzen aansluit op de voorkeuren van de consument’.

Niet alleen deze beschikking is illustratief voor de uiteenlopende opvattingen van de minister en de Raad voor de Kunst. Zo wordt cultuurdeelname in het tweede *Kunstenplan* telkenmale in verband gebracht met de toenadering tussen de professionele- en amateurkunstenaars. De amateur krijgt in zijn of haar potentiële rol van kunstconsument een grotere plaats toebedeeld dan de Raad voor ogen staat. De minister legt dit accent om ‘te voorkomen dat het debat over cultuurbeleid te zeer een aangelegenheid van insiders wordt’. Nieuw is deze opvatting in elk geval niet; ook haar voorganger pleitte voor ‘een ontmoeting tussen het professionele en amateuristische domein op het terrein van de kunst’.¹

Na verschijning van de *Nota Cultuurbeleid 1993-1996: investeren in cultuur* heeft de kernraad van de Raad voor de Kunst overwogen om zijn functie neer te leggen, dit aldus de algemeen secretaris in een debat over het *Kunstenplan* in het Amsterdamse Felix Meritis op 7 mei. Na

ampel beraad is daarvan afgezien. De raad komt nu met een officiële reactie en heeft die toegezegd vóór 2 juni, de dag van de hoorzitting van de vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur. Het is nauwelijks speculatief om te veronderstellen dat de raad zal herhalen wat hij eerder formuleerde: ‘kunstsubsidies worden in de eerste plaats verstrekt om mogelijkheden te scheppen voor kunstaanbod van hoge kwaliteit’. In ieder geval wordt pas dan duidelijk hoe principieel de tegenstelling is tussen de minister en de Raad voor de Kunst. De verwickelingen die zich voordeden tussen juli 1991 – het preadvies van de Raad voor de Kunst – en mei 1992 – de beschikking van de minister – wijzen in de richting van een fundamenteel verschil van inzicht tussen de minister en haar belangrijkste adviesorgaan op het terrein van de kunst. De Raad voor de Kunst lijkt zich als bolwerk van smaakspecialisten steeds meer te isoleren. Tegelijkertijd wordt het begrip cultuurparticipatie steeds diffuser; de beleidsvoornemens van de minister op het terrein van de cultuurdeelname zijn zeker niet eenduidig. Cultuurparticipatie en internationalisering liggen immers niet direct in elkaars verlengde. Ook lijkt de minister de term participatie te vereenzelvigen met de gedachte van ‘minder overheid, meer markt’. Maar kijkcijfers en zaalbezetting vormen – terecht – geen criteria voor de adviezen van de Raad voor de Kunst.

De parlementaire behandeling van het *Kunstenplan* die voor medio juni op de agenda van de Tweede Kamer staat, zal zich vermoedelijk niet beperken tot de vertrouwde discussie over toewijzingsproblemen op het niveau van ‘welke aanvraag wordt wel en welke niet gehonoreerd’. Van fundamenteel belang lijkt een debat over de relatie van de minister en de Raad voor de Kunst. Dat deze relatie aan een herziening toe is, is het laatste jaar in ieder geval duidelijk geworden.

Noot

1. Minister L. C. Brinkman ventileerde deze opvatting in een rede bij het afscheid van Jan Kassies als voorzitter van de Boekmanstichting op 2 juni 1989 (zie: 'Cultuurspreiding', in: *Jaarboek Kunst en Beleid in Nederland*. Amsterdam: Boekmanstichting, 1988).

Bibliografische gegevens

Redactie (1992) 'Redactioneel'. In:
Boekmancahier, jrg. 4, nr. 12, 154-155.